

LIBERTATEA

ABONAMENTUL: „Libertatea” cu „Foala Interesantă” și „Plugarul Luminat” — 120 Lei pe an, 60 Lei pe 1/2 an, 30 Lei pe 1/4 de an. Pentru țărani, preoți, învățători, mici meseriași și mici negustori: „Libertatea” cu „Foala Interesantă” și „Plugarul Luminat” 90 Lei pe an, 45 Lei pe jumătate de an. — Se pot abona și deosebit: „Libertatea” singură 60 Lei pe an, 30 Lei pe jumătate de an; „Foala Interesantă” singură 30 Lei pe an, 15 Lei pe jumătate de an.

Pentru Iugoslavia și Cehoslovacia 150 Lei pe an. — Pentru America 200 Lei (1 dollar) pe an, trimiși prin cec de bancă folii la Orăștie!

Redacția în Orăștie (Trans.)

Foale pentru paper.

Director: Pr. IOAN MOȚA

Apare în fiecare Joi

Administrația în Orăștie (Trans.)

Cuvântarea Regelui la mormântul Iancului.

Cu înaltă însuflețire am venit, împreună cu familia Mea, spre a ne închina împrejurul legendarului gorun a lui Horia la mormântul lui Avram Iancu, marele luptător pentru drepturile naționale.

Mi-a fost dat Mie, Întâiul Rege al României întregite, să vin aici, să consfințesc încheierea unui lung și dureros proces istoric, în care era vorba de câștigarea celor mai de sine înțelese drepturi de viață națională și de unitate sufletească, a celui mai vechiu și mai număros popor din țara aceasta, care, pe lângă o muncă cinstită, dăduse în sânul stăpânitorilor de pe vremuri, atâția viteji, atâția generali vestiți (ca Paul Chinezul) și încă un mare rege (Matei Corvinul).

Ai murit chinuit pe roată, tu, nefericitele Horia, cu ai tăi. Iar tu, viteazule între viteji, Avram Iancu, închis' ai ochii, răcitor pe drumuri, singur numai cu fluierul tău, cu sufletul întunecat și nemângăiat, pentru că-ți vedeai zădărnicită ținta luptelor tale! Și totuși, jertfa voastră era sfântă, căci dreptatea s'a făcut, îndeplinindu-se înțeleapta vorbă a poporului: „Apatrece, pietrele rămân”.

Credința în suflete, răbdarea în muncă și cinstea în viață, au adus această biruință a voastră, iubit popor al Munților Apuseni!

Păstrați cu sfințenie aceste frumoase virtuți!

Atâtea veacuri de impilare n'au putut șterge de pe fața voastră dărză, îndărătnicia mândriei unui neam plin de putere, care își așteaptă acum o bunăstare vrednică.

Știu câte greutateți a-ți îndurat, și de aceea dragostea și grijea Mea părintească, pentru îmbunătățirea vieții voastre materiale și culturale, este pe deplin asigurată!

Precum la Putna lui Ștefan-cel-Mare, am făcut călduroasă

chemare către toți fiii țării, ca, mână în mână, să desăvârșim organizarea și întărirea statului în România întregită, tot așa, în fața umbrelor acestor eroi naționali ai Munților Apuseni și ai întregului românism, mă îndreptez cu dragoste și stăruitor către toți, îndemnându-i să se gândească mereu la greaua răspundere ce apasă asupra noastră a celor de azi și la datoria aspră ce avem, de a fi cinstitori și credincioși marilor jertfe ce s'au făcut în luptele din trecut și în zilele noastre, pentru dobândirea drepturilor naționale.

În acest fel vom pași cu toții într'o sfântă unire, la marea muncă pentru îndeplinirea destinului țării, după dorințele întregii suflări românești.

Așa să ne ajute Dumnezeu!

Sufletul lui Iancu reînviat.

— Prin mărețele sărbări dela Tebea și Vidra. —

Mal frumoase și pline de suflet românesc, decum s'a așteptat, au fost sărbările pentru Iancu, desfășurate în zilele de 31 August până la 2 Septembrie.

N'a fost o sărbare, ci trei alături: „Asociațiunea” din Sibiu, dela care a pornit chemarea și îndemnul, l'a sărbătorit prin puncte deosebite din program; Guvernul prin alte puncte din program. Aceste două feluri de sărbătorire, se împleteau între olaltă, întregindu-se și dând mai multă frumusețe sărbării; iar Partidul Național a sărbătorit și el deosebit pe Iancu, prin o ședință a Comitetului său ținută în Câmpeni. Iată-le cum s'au petrecut toate pe rând:

Sâmbătă, în Tebea.

Sâmbătă în 30 August, Comitetul „Asociațiunii” a sosit la Tebea pe la ora 2 d. a., cu un tren deosebit. La ora 6 dl V. Goldiș, Președintele „Asociațiunii”, încun-

jurat de comitet și de lumea multă adunată în cimiter, a depus pe crucea lui Iancu o mare cunună de foi de stejar cu o fundă (pantlică) lată tricolor; asemenea cununi frumoase de flori au pus pe mormânt Reuniunea Femeilor române din Brad și Societ. Meseriașilor din Hălmațiu. După încununare dl Dr. I. Lupaș, prof. universitar și deputat, membru al Comitetului Asociațiunii, a ținut la Mormântul lui Iancu, o Vorbire de închinare lui A. Iancu. Învățătorul profesor a fost ascultat de multă lume, și a zugrăvit prea frumos chipul eroului dela 1848, prin o vorbire care era mai mult o frumoasă rugăciune slăvitore a eroului...

În același timp în sf. biserică s'a slujit vecernie sărbătorească, cu pomenirea scumpului erou.

Lume foarte multă se adunase încă de azi și umplea Tebea și Bala-de-Criș și Bradul.

Conferința din Baia.

Seara la orele 8 „Asociațiunea” a mai sărbătorit pe Avram Iancu și prin o Conferință ținută în sala de teatru a hotelului din Baia-de-Criș. Dl profesor Opreanu, membru al Secțiilor Științifice ale Asociațiunii, a vorbit despre Iancu, arătând cum în peripețiile acelor zile mari, el dădea suflet mișcării. A arătat cum a împărțit el Munții și ținuturile dela poalele lor, între cari și Zărandul cu valea Crișului-alb, în cercuri de apărare, încredințate câte unui „tribun”. Valea asta a Băi-de-Criș o avea tribunul Buteanu. Arată partea de vrednicie a Băi-de-Criș în lupte și mai apoi în adăpostirea eroului, care aici s'a tras în anii din urmă a tristei sale vieți. Conferința, la care a luat parte aproape întreg Comitetul Asociațiunii și număros public ascultător, a plăcut mult și conferențiarul a fost viu felicitat.

Duminică 31 August.

La Baia-de-Criș.

Bustul.

La ora 8 dimineața s'a făcut desvălirea bustului lui Iancu (chipul lui cioplit, capul și trupul până 'n brâu) așezat pe un puternic stâlp de piatră. Se adunase o mare de lume, care umplea piața și străzile, erau oaspeții veniți încă de ieri cu automobilele și trenurile speciale, ținuturile mai depărtate, iar satele din jur curgeau într'una cu steaguri și tăblițe în frunte. Erau

de față la desvălire, din partea guvernului: dl Ministru al artelor și cultelor Al. Lăpădatu și Gen. Moșoiu; din partea Asociațiunii Comitetul central în frunte cu președintele său Goldiș; din partea Administrației județene dl Prefect Dubleş, dl Subprefect Candrea, și toți primpretorii din județ, apoi Primăria Băi-de-Criș și mare pe popor. — Cercul studenților universitari „Crișana” și-a trimis acorul, îmbrăcat în costume naționale, care se așezase, frumoasă cunună, în fața Monumentului. O scurtă slujbă d-zeiască s'a slujit de păr. protopop Pîso și preotul Florea din Rîșca rostinduse și o vorbire de binecuvîntare a bustului, ridicat ca să ne aducă mereu aminte de neuitatul nostru Iancu... A vorbit apoi din partea Administrației plasei, care ea a adunat fondul și a făcut bustul, d. primpretor Turuc; apoi din partea Asociațiunii dl Goldiș și pe urmă dl Ministru Lăpădatu, scoțând la iveală bunăvoința administrației locale care a adunat banii de a făcut bustul. Il dă în samă Primăriei.

— Aici nu putem trece cu vederea, că toată lumea de față a rămas foarte nemulțumită de acest bust, care e o lucrare foarte nereușită. Iancu cel volnic, frumos și falnic, cum îl arată toate fotografiile acelor vremi, e făcut aci mititel, ghemuit, par'că-i un copil amarât, cu o căciuliță turtită pe capul lui și stând așa, că par'că l-ai dat un pumn în spate de s'a strîmbat de durere... E o lucrare cu totul nevrednică de a închipui pe Iancu. În loc ca vederea lui să-ți însuflească plăcere, mândrie, simțul de mărime și de vitejie, îți trezește milă, sfială, desamăgire și nevrând te întrebi: Acesta e Iancu? viteazul frumosul, nebiruitul?

Acest bust trebuie cât mai curând înlăturat de acolo și lucrarea dată unui artist de samă, să facă ceva vrednic de Iancu! Toată lumea a plecat oarecum rușinată, că cu ce ne-am înfățișat la așa o sărbare mare!

De aci lumea a trecut la casa în care a murit Iancu și au luat parte la desvălirea plăcii (tablei) de pomenire a lui, pusă pe aceea casă. Aici a vorbit dl inv. diriginte al Școlii primare din Baia-de-Criș P. Incicău, arătând în duioase cuvinte jalnicul sfârșit, în această

casă, a celui mai luminat erou al luptelor noastre dela 1848. A încheiat un Student din ținutul acesta, vorbind frumos.

Apoi lumea s'a îndreptat cu automobile, cu căruțe și pe jos, spre Tebea, căci se apropia vremea sosirii trenului regal.

La Tebea.

Dela cimiter până la calea ferată, e făcut drum nou, oblu și frumos. In capul lui, la linia ferată, o haltă (stație mică) nouă, deocamdată de scânduri, — dar care va rămânea ea ca haltă a Tebei, botezată acum „Halta Avram Iancu“. (Cea veche e ceva mai încolo). Tot drumul pe de laturi era împodobit cu stâlpi de brad, cu verdeață și cu steaguri tricolor. Halta asemenea plină de verdeață și de steaguri.

Până să vină Regele, lumea cearcă să străbată în cimiter, — dar numai puțini au norocul a intra. Un maior de jandarmi ține paza la intrare și nu lasă decât pe foarte puțini, cari sunt oare-cum oficioși acolo. Nici pe cei recomandați de Prefectul județului, nu-i lasă pe toți.

Veniseră Primpretori de departe, aducând convoiurile comunelor din plasa lor, cu notarii cercuali, primarii comunali și soliile de 3—4 țărani ai satelor, și nici macar pe ei, pe Primpretori (Administratori de plasă) nu-i lăsa să intre, — deși ar fi fost loc macar pentru ei, pentru secretari și primari, ca așa din fiecare sat să fie cineva care să audă vorbirile și să vadă mai de aproape toată frumoasa sărbare și să-i ducă yestea 'n sat.

Intr'aceea peste larga câmpie dintre Cimiter și halta Căii ferate, se tot răvârșa lumea, erau ca râuri de popor ce veneau pe drumul dinspre Brad și alt râu dinspre Baia-de-Criș, iar alții de peste câmpuri, coborând din munții din față, — de s'a făcut o mare albă în jurul drumului pân' la haltă și în jurul zidurilor ce împrejmuesc cimiterul.

Sosirea Trenului Regal.

Pe la ora 9½ a sosit în halta Tebea trenul care aducea pe Miniștri, Senatori, deputați, Metropolitul Primat Cristea, Arhiep. Gurle dela Chișinău, și invitații, — cari s'au oprit în haltă așteptând sosirea Trenului Regal, ce venea în urmă.

La ora 10 a sosit trenul Regal, aducând pe Maestășile Lor Regele și Regina, Principele de Coroană Carol cu Principesa Elena și Principesa Ileana, apoi pe Amiralul (Generalul de marină) englez Beatly cu doamna, Atașatul militar al Franței, câțiva generali și dame de onoare dela Curtea regală.

Coborându-se din tren, Primarul dela Baia-de-Criș salutând pe Rege și împie după obiceiul străbun, pe o tavă, pâne și sare, semnul de supunere și primire cu dragă inimă. Apoi Prefectul județului Hunedoarei, dl Dubleş, prezintă M. Sale Comitetul „Asociațiunii“ care e de

față, apoi M. Sa trece în revistă (în privire) trupele de față.

Se formează acum convoiul care, în cap cu familia regală și cu înalții oaspeți englezi și francezi, înaintează spre Cimitir, pe drumul așternut cu pod de scânduri. Pe tot drumul marea albă de popor aclamă viu Familia regală cu „Ura!“ „Trăiască!“ Regele și Regina mulțumesc salutând în dreapta și 'n stânga.

Ajunși în Cimitir, Maestășile Lor urcă în tribuna Regală făcută sub Goronul lui Horia, cu fața spre Mormântul lui Iancu. Tribuna e împodobită frumos cu crengi de brad și steaguri naționale, ce parcă râd fericite, că pot fâlfâi în jurul acestui mormânt, de care au fost ținute atâta timp depărtate, — și pot umbri sub colorile lor pe Regele și Regina României aci!

Regele are la dreapta sa pe Regina, la stânga pe Principele de Coroană Carol și Principesele Elena și Ileana, apoi pe Intâul Ministru I. C. Brătianu, ministri Moșolu, Inculeș, — iar la dreapta Reginei Miniștrii: Vâltoianu, Anghelescu, Lăpădatu, Chirulescu și celalalți, apoi Comitetul „Asociațiunii“ și mai multe dame de onoare.

Slujba d-zeiască.

Se începe slujba dumnezeiască, asupra mormântului lui Iancu, care e coperit, ca și Crucea, de cununi de flori cu funde late de tricolor. Se face „parastas“ pentru odihna sufletului marelui erou și a tribunilor săi îngropați alătura și a celorlalți 72 de eroi de curând așezați aci. Slujește Metropolitul Bălan, încunjurat de 30 de asesori, protopopi și preoți, — adevă tot atâta câți au slujit și la înmormântarea lui Iancu în 1872... Slujba e foarte frumoasă, înălțată fiind prin cântarea strălucitului cor al Studenților Universitari din cercul „Crișana“ care dă răspunsurile și cântă toate cântările parastasului. Mișcă adânc pe bunii creștini, când văd pe Rege făcându-și cruce la locurile cerute, alătura cu mulțimea credincioasă.

Regele, de vorbă cu moșul Gh. Simion, soldat al lui Iancu.

După sfârșirea slujbei, vedem pe M. Sa Regele, urmat de Regina și de Prințul Carol, coborând pe treptele tribunei în mijlocul mulțimei și pășind spre dreapta mormântului... Ce era? Acolo stătea, ca o strajă, un moș tot alb, ca uitat de vremuri, lângă crucea lui Iancu... Era Gheorghe Simion, moș de 97 ani, soldat de-al lui A. Iancu, care a luptat în armata lui — A venit și el aci la praznicul făcut de țară pentru marele său Căpitan. M. Sa Regele s'a dus la el, a vorbit cu el, l'a întrebat ce-și aduce aminte, cum a fost pornirea aceea la revoluție? Moșul l-a spus că atâta mai știe, că la chemarea lui Iancu toată lumea a pus mâna pe ce-a putut și a plecat în armata lui; și el, moșul, iute a

pus mâna pe pușcă și s'a dus după tinărul căpitan de oaste și s'au bătuț cu ungușii de multe ori...

M. Sa Regele a dat o decorație (medalle) prețioasă martorului scump al unor vremuri mari ca cele dela 48., — la cel moșul l'a răspuns:

— Mulțumesc, Domnule...

Intorcându-se M. S. Regele și Regina la locul lor în tribună, s'au început vorbirile. Cel dintâi a urcat tribuna vorbitorilor, ca să fie văzut de toți, Inalt Prea Sfinția Sa Metropolitul Bălan, din a cărui vorbire dăm aci, ce am putut prinde în fuga condelului:

Vorbirea Metropolitului Bălan.

Ne-am adunat aci, ca să aducem admirația (închinarea) noastră celui ce, iubindu-și neamul mai mult ca pe sine însuși, s'a jertfit pe sine pentru credința sa mare, lui Avram Iancu. Plecăm steagurile sufletelor noastre înaintea mării sufletesti a bărbatului, care întrupează întrinsul dorința arzătoare și strigătul după libertate, a poporului său, strigăt izvorit din simțămîntul, că acestui neam i-se cade un loc sub soare.

Când Iancu ieșia din casa părintească din Vidra, și își rotea privirile pe munții din jur, sufletul lui de vultur se înălța în zbor spre cerurile libertății mult oftate de popor, — și acest dor de libertate n'e putut fi stîns de prigonirile barbare ale lumii de atunci. Suflet de libertate pornit din Franța, fu simțit și de Iobagii din Ardeal și în el încolți de nou nădejdea! Răsună și la noi sunetul de alarmă dat de Iancu, care văzu, că numai prin luptă și jertfă se poate ajunge la îndeplinirea marilor cerințe naționale ridicate de adunarea dela Blaj. La chemarea lui, îndată porniră din toate ascunzișurile munților șuvoale de țărani în jurul viteazului tiner căpitan. Unelele de lucru (coasa, sapa, ferul de plug) se prefăcură în „arme de luptă“, — și de aici încolo viața lui Iancu e un șir de lupte, când dureroase, când coperite de glorie! Prin acele lupte, cu armă atât de slabe, față de un dușman înarmat deplin, — se dovedi, că iubirea de neam e cea mai puternică strategie (știlnță de luptă), și credința și alipirea către scopul luptei, sunț mai tari ca toate plumburile și oșelele. Iar munții s'au arătat a fi adăpostul sigur și culbul tare din care șoimii lui Iancu n'au putut fi scoși, ci dinpotrivă au alungat ei dintrâșii ori-ce armii trufașe dușmane! Și s'a mai dovedi, că preoții au stat neclintți și credincioși în fruntea poporului lor, cu rugăciunea și cu arma!

Sus pe culmea dealului
In tabăra Iancului
De trei zile de trei nopți
Cântă-o sută de preoți,
Și se roagă și se 'nchină
Pentru armia română.

Nu numai cântau, ci se și luptau! Ei nu s'au pus pe sine la adăpost în umbra altarelor, ci au dus

înșiși povara sufletească și trupescă pentru cauza dreaptă pentru care se deslănțuise lupta. Așa e a se înțelege faptul, că Iancu avea în jurul său chiar ca tribuni (generali) mai mulți preoți, ca Buteanu, Balint, Groza și alții.

Măreția lui Iancu se vede și din faptul, că avuse întâlniri și cu bărbați fruntași din vechiul Regat, cu Bălcescu și Goleșcu, fapt din care înțelegem, că cu gândul lui se dusesse până la un plan al unirii tuturor Românilor, — dacă împrejurările ar lua o întorsătură atât de norocoasă.

Ci, pe cât de sinceră i-a fost lupta, pe atât de amară de s'amăgirea l. S'a vădit și prin pătimirea lui Iancu, că jertfa nu aduce îndată și roada sa, ci e mai mult o sămânță aruncată, cu sorocul de a rodi mai târziu... Dzeu însă răsplătește sufărința și face să rodească jertfa sămânțată! Dovadă și împlinirea cea mai deplină a visurilor lui Iancu și adunarea noastră de azi în jurul mormântului lui. Ne-am adunat din toate colțurile României mari, pentru a slăvi sufletul mare al acestui erou senin și curat. Chiar Regele nostru, El însuși un mare erou și drept înțelegător al jertfelor eroice, — vine azi să aducă răsplată și cinștire marelui nostru erou ardelean.

Iar noi, tot poporul, împletim în jurul acestui mormânt cununa credinței noastre și pentru erou și pentru Familia noastră domnitore, pentru adevăratul nostru „Impărat“ l. Și luând suflet din sufletul lui Iancu, gata la ori-ce jertfă pentru draga noastră țară și scumpul neam, — rugăm pe cel slăvit de noi azi:

Iancule mare,
Bravule tare,
Cu noi să fii!

— Al dollea a urcat pe tribună Miniștrii Artelor și Cultelor Al. Lăpădatu, care a spus cam următoarele:

Vorbirea dlui Ministru Lăpădatu.

Abia s'a stîns de jumătate de veac sufletul celui mai de seamă luptător al Românilor ardeleni, și s'a așezat în pământul, pe care cu respect și admirație stăm azi, — și idealul pentru care s'a luptat, s'a îndeplinit!, — și anume așa cum conducătorii poporului românesc din acele zile l'au dorit: dela Nistru pân' la Tisa.

Ce lucrare urlașă s'a înfăptuit prin munca a numai 3 rânduri de oameni, a 3 rânduri de luptători. Azi visul, pe care legionarii lui Iancu îi coboriseră în pământ nemângălași, — e întrupat!

Iată de ce la acest mormânt, la care sufletul nostru alerga de câte ori, — în zile de restriște, își căuta un liman mântuitor, ori simția nevoia de întărire și credință, — ne găsim azi cu toții, frați din Bucovina, Basarabia, Moldova, Muntenia, Dobrogea, alătura de Bănățeni, Un-

gureni și Ardeleni, — și având în frunte pe însuși gloriosul nostru Domnitor, — ca să-i aducem prinos de evlavie și recunoștință lui (lui Iancu), și tuturor celor ce au lucrat la pregătirea înainte a zilelor de mărire pe cari le-am apucat.

Invăluim în acest simțământ de recunoștință a noastră, pe însuși Cel-ce își doarme, acum cu bună-samă mulțumit și liniștit, somnul său de veci, ca și pe cei ce l-au urmat în luptele crunte, pentru desrobirea neamului, pe bravii săi Moși, aprigi și neînfrânați, ca și pe cei ce mai nou au urmat pilda luminatelor jerfirii de sine pentru mărirea patriei. Guvernul țării a ținut să dea toată luarea aminte acestei sărbătoriri, ca prin asta ea să treacă în sufletul mulțimii cât mai adânc, — și ca, după asta, aceste locuri minunate, să ajungă a fi locuri de peregrinaj obștesc (de venire a popoarelor spre închinare). Aceste monumente să rămâie semne grăitoare despre simțămintele ce le-am purtat față de acești luptători, cari au pregătit izbânda luminată de azi.

Onoare și glorie pomenirii lor!

Studentul Nic. Bută.

Al treilea vorbitor sărbătorește a fost studentul în istorie, Nicolae Bută, ca solul studențimii universitare. Dsa a rostit o vorbire ținută la nivel înalt, plin de o frumoasă împreunare a poeziei cu care inimile tinere învălue faptele eroice, cu însași greutatea acelor fapte și cu rostul lor. Zugrăvind în icoane vii și repezi luptele și eforturile lui Iancu, arată cum băatul acesta de țaran dela Vidra, dus la școlile ungurești, a dus cu el și sufletul sănătos de țaran din Munți, pe care nu și-l'a schimbat sub înrăurirea școlii streine, — și așa urmând prin faptele sale a fi mereu acelaș om al poporului, el a ajuns să străbată în poezia populară ca nici un alt erou din Ardeal și a străbătut și în inimile tuturor, ca nealtul. Lumea n'a mai uitat pe tinerul cu față strălucitoare de însuflețire și dor de libertate, care, scurt la vorbă, așa a salutat poporul la Blaj:

„Fraților! Hristos a înviat,
Dreptatea a înviat!”

Zugrăvind prin vorbirea sa luminată, o strălucită icoană alui Iancu, dl Bută a încheiat făcând, asupra mormântului lui Iancu, o făgăduință sărbătorească, ca un fel de vot sau jurământ, că: tinerimea universitară de azi, înțelegând adâncul glas al faptelor lui Iancu, se va arăta vrednică moștenitoare a ideilor, a simțămintelor și a scopurilor lui mântuitoare de neam și desrobitoare a neamului!

Vom da mai pe larg părțile a-lese din vorbirea dlui Bută, îndată ce o vom vedea publicată undeva.

Regina pune flori pe morminte.

Sfârșindu-se ceremonia la mormânt, M. Sa Regina, urmată de Prințese, a mers dela mormânt la

mormânt, și pe toate a pus mici buchețele de flori — 3-4 flori pe flecare. A început cu mormântul lui Iancu, pe care l-a presărat cu multe flori, din coșul de flori ce-l venea în urmă, apoi pe a tribunilor și apoi pe a tuturor celorlalți eroi, pe rând. Lumea a privit mișcată de frumoasele simțăminte ale Reginei pentru acești scumpi fii ai neamului, simțăminte viu arătate prin această coperire a lor cu flori...

Pomana pentru Iancu...

Familia regală s'a îndreptat apoi, urmată de Miniștri, Arhlerel, Curteni, Generali și Comitetul Asociațiunii, spre Pavilionul anume zidit dincolo de Cimitir, în câmp, spre Baia-de-Criș, — unde s'a dat masa întru pomenirea sufletelor eroilor prăznuți, — masă care era și ea o urmare a prăznuirii și a slăvirii lor. La această masă, ca la o „pomana” deosebit de sărbătorească pentru marii răposaji, — a vorbit întâi primul-ministru Brătianu, slăvind pomenirea marilor umbre din istoria neamului, cum sunt Basarabii dincolo de Carpați, Hunia-deștii dincoace de Carpați, la fel de mari apărători ai creștinătății; apoi Stefan și Mihai, luptători strălucitori pentru neatârarea neamului dincolo de Carpați, cărora le urmează Horia și Iancu dincoace de Carpați și Tudor în Muntenia... Inchee dorind viață lungă iubitorului de eroism M. Sa Regele nostru, care a venit să înalțe pomenirea lui Iancu și a tuturor eroilor asemănători lui,

A răspuns M. Sa Regele, prin luminata și plina de duh național vorbire, pe care o tipărim în fruntea acestui număr.

Defilarea pe dinaintea mormântului.

Intr'aceea, după sfârșirea paradei dela mormânt, s'a dat drumul mulțimei de din afară de cimitir, să intre așa pe rând, sat după sat, cu tăblița lui în frunte, ca se defileze (să treacă) pe dinaintea mormântului lui Iancu cel încununat și coperit de flori.

Atâta popor venise, încât defilarea satelor, ca o închinare la mormântul Iancului, a ținut 2 ciasuri întregi (dela 12—2). Intrau pe poarta nouă dinspre Tebea, — leșind pe cea veche despre Baia-de-Criș, răvârsându-se în câmp și pe drumuri...

Despre sărbările mai departe la Câmpeni și Vidra, la fel de strălucit reușite și înălțătoare, — din lipsa de loc, vom scrie în numărul viitor. Și pân'atunci însemnăm, că toate au decurs mareș, făcând cinste Asociațiunii care le-a pus la cale, — guvernului care le-a ajutat din toate puterile — și poporului nostru bun, care a alergat la ele în număr foarte mare și le-a dat mărirea cuvenită.

NOUȚĂȚI

Mare nenorocire aproape de o mănăstire. Mănăstirea „Cernica” (vechiul Regat) e foarte iubită de poporul din acel ținut și la sărbătorile mari vine lume nenumărată din mari depărtări, la mănăstire.

Așa a fost și acum de Sântămărie. Mil de trăsuri veniseră, aducând lume de pe lume la sfânta mănăstire.

Ca să intri la mănăstire, treci peste un pod ce e întins asupra unui lac. Podul, cam bătrân, fusese slăbit de mille de trăsuri ce-l călcaseră acum câteva zile într'una.

În ziua de Sântămărie iaca vine și un camion militar, greu, cu 6 călători în el și condus de un soldat.

Când a fost pe la mijlocul podului, iaca podul se îndoale sub greutatea camionului și se rupe și camionul cade în apă cu toți cei din el! A fost o spaimă și un cutremur în toți cei din curtea mănăstirii și din apropierea lacului! Bietul soldat care conducea camionul, acolo a rămas, s'a înecat!.. Ceialalți călători însă au scăpat cu zile. Sărmanul a plecat să meargă cu credincioși spre locașul dumnezeesc, și nainte de-a ajunge la Mănăstire, — s'a trezit cu sufletul pe cealaltă lume.

Dela Internatul liceului „A. Vlaicu”, Orăștie. Toți acei elevi cărora nu li s'au restituit actele împreună cu taxa de înscriere, au fost primiți în Internat. Tablou nominal despre cei primiți nu se va mai publica.

Celorlalți li s'au înapoiat actele (scrisorile) cu data de azi (1/IX.)

Direcțiunea.

Dintr'o călătorie.

Onorată Redacțiune!

De curând am fost la Blaj pentru unele treburi de-ale familiei. Blajul e orașel de care mă leagă multe aduceri aminte, din anii tinerei de școlar.

Am plecat cu drag și cu dor la Blajul, pe care nu-l văsușezem de mult, și ardeam de dorința de a-l vedea cum s'o fi înfățișând acest orașel de cultură românească, în România de azi?

Am aflat multe schimbări spre bine, din punct de vedere românesc. Trecând prin felurite străzi ale Blajului, mi-am adus aminte de timpurile de tristă pomenire, când îmi înream cingătoarea națională românească încuiată pe fundul lădiței, ca nu cumva să fie simțită de spionii stăpânirii și eu să fiu dat afară din școală, cum au pățit mulți elevi ai Blajului, — iar când acum văzui că acel tănuit și ascuns tricolor, falfăie cu mândrie pe casele tuturor, mi-au dat lacrimile și privind cerul, am plâns de bucurie!..

Dar trăind așa în plăcute aducerii aminte, iată-mă că mi-am isprăvit daraverile prin Blaj, și-s gata de plecare către gara veche, către care eram obișnuit a merge. Trecând prin strada Tipografiei, am văzut însă și lucruri cari nu mi-au

plăcut, fiind de neîngăduit în țara românească și încă Blaj! Am aflat că vechile cărciune jidovești din strada Tipografiei, în cari pe vremuri să cocea perirea neamului românesc, și azi sunt în ființă, ba numărul lor a crescut! (5 cărciune jidovești pe o stradă mică!)

Știricind mai deaproape am aflat că, în familiile acestor jidan și azi să vorbește numai ungurește, deși au copiii la Liceul român, unii cu notă eminentă din limba română. Oare cum să mai poate suferi aceasta în Blaj? Urmându-mi drumul privesc la „Piatra libertății” cum stă de falnică, iubind și ea, că, a scăpat de paza sulțelor jandarmilor unguri.

Ajung la gara veche, numită „Câmpul libertății”. Mai am mult de așteptat. Mă apropiu de gară spre a vedea ce viață e pe aici azi, în România mare? Ce am aflat, de loc nu m'a bucurat! Slujbașii din cancelariile gării, vorbeau numai ungurește.

În ușa cancelariei stă un oficial de gară uscăcios, care cu mâinile în bozunare privea gânditor peste Câmpul libertății. Îl întrebai de mai e mult până la sosirea trenului?

„A vonat késik 15 perczet”, fu răspunsul lui... El e șeful gării și e un jidan maghiarizat.

Tabla cu numirea gării, privește cu jale către Câmpul a cărui nume îl poartă, și dacă ar putea vorbi, ea ar zice: „Ar fi timpul, să se schimbe odată aceste stări de lucruri în țara românească!”

La gară se adună tot mai mulți călători, cu care încep a discuta și a le spune cele văzute și auzite în călătoria mea. Călătorii se adună în jurul meu și care de care se jeluește mai rău!.. Un român fruntaș din comuna Micăsasa spune, că comuna lor e o comună mare românească stăpânită de câteva familii streine cari și azi sunt mai tari ca noi, — ca și în timpul unguresc. Gara și la ei e maghiarizată, din pricina șefului ungur care știe rău românește și nici nu vrea să învețe. Despre acest oficial român se spune, că e ocrotitorul streinilor din comună și jur, că e nu numai șeful gării, dar mai este și șeful organizației streinilor din comună! — Sunt în Micăsasa 4 cărciune, dintre cari 3 românești, cari Dumineca și în sărbători stau închise, că așa-i „ordinul” înalt. Dar crisma jidanului și Dumineca și în sărbători este deschisă, sub cuvânt că e „restaurant”, și doar e aceeași crijmă ordinară de vinars, ca oricare alta. Doar cu deosebirea că în vreme ce în cele trei crășme românești să bea numai vinars și vin, — în cea jidovească să bea și... ură față de tot ce e românesc! Aci se clocesc toate planurile rele împotriva Românilor și a României!

Și, până se vină trenul, aud încă multe!.. Țăranii din alte sate să plângă că notariatele cele mai bune din județul lor, le au Unguri și Sași, cari sunt ținuți mai buni ca românii... deși ei vorbesc rău românește și familiile lor aproape de loc. Și românul se simte tot așa de strein în acele cancelarii, ca pe vremea Ungurilor!..

În răsunetul atâtor plângeri, sosește și trenul și ne despărțim care în cătrău... Plecăm mai mult plouați, decât voloși!.. În tren involuntar mă gândeam: Săraci martiri ai neamului românesc, cari vi-ați vărsat sângele, ca să ne dați o țară curată Românească! De-ați ști ce puțin s'a

implinit din ceea ce voi ne-ați dorit!..
De încheiere dau un sfat cetitorilor acestor șire, fraților mei dela sat, ca cei de cari m'am despărțit în gara „Câmpul Libertății”: Să nu începe în ei durerile pe cari acolo și-le poveșteau, ci să le pună pe hârtie, așa cum le pusei eu aci, și să le trimită foilor bune naționale, să le strige în lume, doara-doară vor ajunge a atinge și urechile cam astupate ale celor ce ar putea să ne aducă stări mai mulțămitoare, — cari nu se poate să rămână mereu surzi la strigătele noastre. Dar copilul care nu plânge, nici mamă-sa nu-i dă să sugă. Și poporul nostru prea e copil ce tăce și rabdă, pe multe locuri!.. Să nu ne lăsăm. Să ne cerem, cu cuvîntă, dar cu tărie, ce ni-se cade! *Călătorul.*

O întimpinare.

Simeria, 1 Sept. 1924.

Dle Rădactor! La articolul din numărul trecut al „Libertății”: „Se poate așa ceva?” rugăm a publica următoarele lămuriri:

Simeria e o colonie a statului, lipsită de terenuri publice și de locuri virane (pentru zidit). În trecut nu era aci parohie românească, căci nu era cine s'o susțină. Acum mai înmulțindu-se Românii și fiind pe cale a se tot spori, ne-am unit și am înființat o parohie și ne-am pus, căți suntem, la un loc, stăruind pe la cel în drept, ca să ni-se zidească și biserică. Intre cei ce au stăruit pentru asta, au fost și așa numitele „coade de topor” din articolul nimit, căci doar toți dorim să avem biserică noastră. La asta „Casa Muncitorilor” s'a arătat gata a ne zidi biserică, iar Căile Ferate, prin Direcțiunea Regională C. F. R. Arad, condusă de un Român de inimă ca dl Inginer Popp, ne-a pus la îndemână două locuri de ale Căilor ferate, de tot aproape de piață, despărțite de piață numai de un drum, pe cari să zidim, pe ori-care, biserică și casa parohială. Comisiunea Reformei agrare ne-a dat și ea 2 jugăre de pământ pentru biserică.

Părintele Lula și o parte din parohieni, cer însă piața, care și azi e foarte mică, pentru a zidi aci biserică. Dar o comună cu 6000 de locuitori, mai ales lucrători, cari trăiesc tot din piață, nu se poate lipsi de piață, mai ales că alt loc pentru ea, nu ni-s'a dat. Noi dară, când a venit cererea să dăm piața pentru zidire de biserică, și știind că pentru acest scop s'a dat de Căile Ferate un loc și mai bun, mai larg chiar, și s'a dat și casă parohului, casa în care locuiește, — am fost pentru a se zidi biserică pe locul dat de Căile Ferate, — nu pentru că am fi împotriva zidirii bisericii, pe care și noi o dorim, ci pentru că credem, că așa e mai bine, și pentru că lipsind comuna de piață, am face o prea mare tulburare în viața de toate zilele a locuitorilor. Dacă ni s'ar fi dat altă piață potrivită, poate chiar mai mare ca cea de azi, — n'am fi avut nici noi nimic împotriva, ca biserică să se zidească în piața de azi.

Nu e dar aci vorba de o pornire împotriva bisericii, ci numai de păreri deosebite față de locul de zidire. Și noi credem că e mai bun locul dat de Căile ferate, loc pătrat, și numai peste drum de piață, tot în inima comunii, și care mai are și 2 case, în 2 colțuri ale sale, cari pot sluji de case parohiale. Suntem de credință că,

însuși veneratul conzistor, când va vedea de-aproape locurile acestea, va da ordin ca biserică să se zidească pe locul dat de C. F. R., și nu în piață.

Scritorul din numărul DV. trecut, greșește tare când trage la îndoială simțămintele noastre de Români și de creștini buni, numai pentru că, privitor la locul de zidire, suntem de altă părere. Suntem și noi așa de Români ca ori-care de aici, și suntem, Doamne, așa de pușini, că ar trebui să ne năzuim mai curând spre ținere la o altă, decât spre desbinare! Dar peste aceste supărări mărunte se va trece; Dumnezeu va ajuta să vedem biserică românească în Simeria zidită, și să ne bucurăm cu toții de dansa!.

Cel mai luminați dintre noi, să ne premeargă cu pilde de înfrățire, nu de învrăjpire.

Ioan Nedelcu, com.
Alex. Josan.

Ne lăsăm bătuti de Jidani?

Lașii din războiu sunt „viteji” a ne ataca din umbrele nopții.

Din Vaslui (Moldova) primim următoarea scrisoare, care ar trebui să fie luată sub aspră cercetare de cel în drept, dacă țin să-i ținem de o cărmuitori ai țării și nu de niște supuși teroarei jidovești! Iată ce ni-se scrie:

Vaslui, 29 Aug. 1924

Dle Redactor! Vă fac cunoscut un fapt dureros, ba rușinos, pentru noi, poporul care ne știm stăpâni ai acestei țări.

În seara zilei de 26 August, subscrisul am fost așteptat pe la ora 10^{1/2}, pe când mă întorceam acasă, de o bandă de jidani, cari mi-au pus gând rău, — numai fiindcă cutez să fiu V. Președinte al „Ligei Apărării Naționale Creștine” din Vaslui. Noi naționaliștii de aici, nu am luat încă nici o hotărâre vrășmașă acestui neam viclean și rău, așa că nici nu se pot scuza cu aceea, că au fost „provocați” prin hotărârile noastre. Totuși, simțind ei că liniștea noastră e liniștea chibzuellilor și cumpânirii asupra măsurilor ce va trebui să luăm pentru apărarea neamului nostru de primejdia evreiască, care aici e mai mare ca încolo în țară, — s'au hotărât dumnealor ca să ne atace, bine înțeles pe la spate, hoșește, până n'om avea și noi o armă la noi.

Așa m'au așteptat pe mine în seara numită. M'am trezit numai lovit așa din senin, cu o scândură smulsă dintr'un gard, încă cu cuele pe ea. Un culu din acelea mi-a străpuns mâna dreaptă din sus de cot, încât n'o mai pot mișca aproape deloc. Cu o altă lovitură mi-a izbit mâna dreaptă din jos de cot, — care e unflată și de aceea scrisoarea asta nu o scriu eu, ci numai o dictez. În spate am o lovitură puternică, iar o coastă o simt ca ruptă. Și-s om bătrân, care nici nu mă pot pune pe urma lor.

Sau am ajuns să nu cutezăm a mai spune că suntem Apărători Naționali, cari pregătim abia, o apărare a neamului nostru de primejdia lor?!

Ioan Longhin Neculau.

Peșta Redacției.

Mal multora: Fiind numărul de față cuprins de raportul despre sărbătorile lăncu, — mult material ce așteaptă publicare, a rămas pentru numărul viitor.

Farmacia Vlad

din Orăștie, Piața Prințul Carol (lângă Liceul A. Vlaicu), condusă azi de proprietarul însuși, Virgil Vlad, — atrage luarea aminte a onoratului public din loc și jur asupra faptului, că s'a arangeat de nou, complet, fiind bogat înzestrată în afară de articli de farmacie (apotecă), și cu tot felul de pansamente (de legat), cu parfumerie, articli de gumă, săpunuri fine, etc. (992) 27—36

Dentist Dr. S. Seidner dă consultații în ORĂȘTIE, Piața Aurel Vlaicu 7 (la etaj, deasupra prăvăliei Ioan Rob). — Plombe. — Scoatere de dinți, fără durere. — Regulare de dinți. Punere de danturi. (93) 5-10

Caut pe bărbatul meu, Danilă Oprea, din Sebeșul Săseș, care a dispărut cu o femeie din comuna Bradu. A plecat din America de 7 luni de zile. Femeia este înaltă, cam ciupită de vârsat, cu ochii căprui, părul galben. — La plecare mi-a luat toți banii și m'a lăsat pe drumuri. — Cine îmi va da adresa lor, va primi dela mine o cinste și îl voi rămânea recunoscătoare.

Maria Danilă Oprea
(118) 1-1 născută Lăncrăgean.
Cleveland, O. 223 Detroit Ave

Motocicletă de vânzare.

Marca „Puch” 2 PH, în perfectă stare de funcțiune. Amatorul să se adreseze la dl Ioan Moldovan, ateliu: C. F. R. Simeria. (119) 1-1

2 învățacei se primesc în prăvălia (bolta) de manufactură, băcănie, pielărie și ferărie a subscrisului

(71) 5-6 Petru Bărsan,
com. Bozovici, j. Car.-Sev.

De vânzare. Un loc de casă în Str. Berului, cu o clădire pe el, din care cu puține spese se poate construi o locuință cu 4 încăperi — eventual și local de prăvălie, apă bună în curte și grădină. Teritoriul are o mărime de 316 stângini □, cu un preț foarte convenabil și pe lângă plată favorabilă. Informații tot în strada Berului, 14. (117) 1-3

Casă de vânzare.

În ulița cojocarilor din Orăștie, e de vânzare din mână liberă casa cu Nr. 11, stând din 4 odăi și bucătărie, grădină mare. — Informații se pot lua în Strada Bisericii nouă Nr. 2. (121) 1-3

Mașină de îmblățit mână cu aburi, de 4 H. P., având toate cele de lipsă pentru lucrare, în stare de tot bună, e de vânzare la subscrisul.

Tot aci: se primesc 2 învățacei pentru meseria de ferărie. (109) 3-4 Radu Lasar
Bințiuși, posta Orăștie.

PROSPECT DE EMISIUNE

Pe baza decisului adunării generale ordinare din 30 April 1924 și a Autorizațiunii de Funcționare și sporire de capital, primită prin Decisul Ministerial Nr. 49968/1924, invităm la subscriere a 6000 bucăți acțiuni în valoare nominală de câte 500 Lei bucata, pentru sporirea capitalului social al „Societății pe Acțiuni Frederic Schuleri” din Orăștie dela Lei 700.000, la Lei 3,700.000, sub următoarele condițiuni:

1. Fiecare acționar vechiu are dreptul de prioritate a semnă după fiecare 14 bucăți acții vechi 60 bucăți acții noi.
2. Neacționarii pot opta numai din acțiuni rămase neoptate de acționarii vechi și în acest caz Consiliul de Administrație își rezervă dreptul de selecționare.
3. Plata se face deodată cu semnarea la Cassa societății unde stă la dispoziție una coală de subscriere, versându-se Lei 500, de fiecare acție.
4. Terminul de subscriere expiră în ziua de 12 Septembrie 1924, având Consiliul de Administrație dreptul de a închide și mai înainte coala de subscrieri, dacă sporul va fi integral semnat.

Orăștie, la 27 August 1924.

Pentru Consiliul de Administrație:

ss. Simion Damian,
notar.

ss. Dr. Carol Schuleri,
președinte.

AU SOSIT și primim zilnic noi transporturi din renumita

țigla „BOHN” de Jimbolia.

Nu cumpărați până nu vă convingeți asupra calității acestora și asupra prețului ieftin stabilit. 6-

Reprezentanța pentru Banca „Ardeleana” & Co.
Orăștie și jur: Depozit de scânduri și lemne de construcție, țigla și ciment în Orăștie.